

Skrynelės vietoj ne stakles kalsi,
 Ne audėjas sodinsi.
 Kai reiks samdyti,
 Kai reiks maldyti
 Samdininkæ mergelæ –
 Samdininkë – vendrauninkë:
 Nedirbs, kaip að, darbelio.
 Per dienà audë – mastà iðaudë,
 Lendriø skietà sulaupë.

Pagaliau vestuvininkai updainuoja:

– Ko verki, mergele,
 O ko verki, jaunoji?
 O ko verki, dukrelë,
 Motuðes paauginta?

– O kaipgi að neverksiu,
 Kurgi neraudosiu
 Stov þirgeliai pakinkyti,
 Varteliai atdaryti.

Að motuðei sakiau:
 Vartelius updarysiau.
 – Vieðëk, vieðëk, dukrelë,
 Bent ðià vienà diene!æ!

Jaunoji, besirengianti vaþiuoti, girdëdama paskutinà kartà dainuojant jos tëviðkëj, trobos gale, upstalës kerëioj (seniau ta vieta bûdavo vadinama verkiamàja) æsikniaubusi verkia. Senu paproëiu toji vieta yra iðpuoðiama gyvomis ir negyvomis gëlėmis, apvainikuojama. Ta vieta per vestuves ir kitø iðkilmjø metu laikoma garbingàja vieta.

Bernams pakinkius arklius ir suvaþiavus á kiemà, vëdliai jaunojo vardù á jaunjà kreipiasi daina:

– Eikim, sese, á lankeles,
 Kur gied margos volungëlës,
 Kur gied volungëlës
 Ir lakðtingalëlës!

– Liùdni mano tie meteliai –
 Nepatieðys nè paukðteliai.
 Reik man kelionëlën
 Á sveeìa ðale!æ.

– Nesirùpink kelionële –
 Nè svetima ðalele.
 Eikim á darþelà,
 Skinkim vainikëlà!

Nereikia man vainikëlio:
 Turiu aukso bukletëlius.
 Kad reiks iðvaþiuoti,
 Turiu pasipuoðti –

Ðventėje. Danutës Mukienës nuotrauka

Ðilkø rûbai rubrentuoti,
 Rubrentëliai puoðëtuoti.

Rubrento rubrentëlës,
 Sidabro kurkelës,
 Sidabro kurkelës,
 Ðilkø panëekëlës.

– Stov þirgeliai pakinkyti
 Ir varteliai atdaryti –
 Tik mudviem bereikia
 Á karietà sësti.

Didà vargà að turëjau,
 Kol motuðæ perkalbëjau
 Ir josios dukrelæ,
 Sau prietelkëlæ.

Nesirùpink, tëtudëli,
 Nei baltoji motuðële, –
 Neb jûsø dukrelë,
 Mano prietelkëlë.
 Iðvëduojami jaunieji atsiveikina su të-

(Nukelta á 32 p.)

Pavasaris. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 31 p.)

vais ir vestuvininkais. Jaunoji seniau, tiek iš džiūbą vapiuodama, tiek ir prieš išvėdluojama, naujai apsikaido šventenybėmis, nes padaliniai žmonės vapiuojantiesiems dėl juoko kely parengdavo įvairių kliūčių – jaunosios jie būdavo vadinami burtais. Žmogus ir žiaip, keliaudamas pamatęs kišką ar katę per kelią perbėgant, manydavo, kad kely nelaimė išties. O ką jau bekalbėti apie jaunąją, vapiuojančią iš džiūbą ar vėdluojamą. Motina, atsisveikinusi su dukterimi, ją perbėgnoja, kaip ir laimingą iš sėkmingą kelionę, iš laimingą gyvenimą. Prieš išvapiuodamas piršlys gauna pjūklą ir kirvį, kely pasitaikanėioms kliūtims nugalėti. Be to jis prašo pyrago, degtinės ar vyno butelio, stikluoko, sūrio ir kitų smulkmenų, kad parvapiavęs turėtų ką parodyti. Jei jaunosios tėvai, ypač motina, yra neįkydūs, tai kartais piršliui visko duoda. Priešingu atveju, piršlys prašo paprastesnių dalykų, pavyzdžiui, kad ir tuščio butelio ar kita ko. Blogiausiai atveju tuos daiktus jis yra priverstas pavogti. Išvapiuojantieji bernams užmoka už arklį priežiūrą, o virėjoms – už valgą.

Pirmasis iš kiemo išvapiuoja piršlys tais pačiais, kad jau ir nuplydusiais papuošalais apsikarstęs, paskui ją viename vežime kartu su vežiku šitaip jaunavedžiai, toliau vedliai su pasekėjais vapiuoja bendrai. Pasijudinus vapiuoti, vieni ir kiti atsisveikindami mojuoja rankomis (beveik visi jaunesnieji

vestuvininkai turi žiokias ar tokias „daudykles“ – jė neturintuosius senieji pajaukia, nelaikydami jė „jokiais vyrais“, arba vadindami „mergyvais“). Muzikantai, sustoję kieme, kurį laiką griežia. Jaunasis, jei nori surengti „žumnę“ vėdlavimą, pasiima kartu kelis muzikantus – trubininkus, kurie griežia kely ir atvapiavę iš jaunojo pusę.

Vestuvės pas jaunosios tėvus kaip ir pabaigtos, nes, išvapiavus jauniesiems, vėdlavimas ir pasekėjams, vaižėse lieka tik seniai ir dalis jaunuomenės. Nors ir linksminamasi, šokama, bet jau vestuvių nuotikos nebėra. Vaižės jaunosios namuose tėsiasi tol, kol iš jaunojo pusės antrą dieną sugrąžta pasekėjai.

Vėdlaujantiesiems jaunuomenė miškuose, daubose, atkalnėse ir siaurumose daro kliūtis: skersai siauro kelio perkasa gilų griovį, kitur užtiesia smaluotas vadeles arba skystgroblius, uždega ilginių kūlius, kadagio malkas (krūvas), kaimuose užteršia stiprią tvorą, prie kurios sustoję pusberniai, bernai reikalauja butelio degtinės siūlydamiesi už tai išardyti tvorą. Miškuose keliai užverėiami medžiais. Tai padariusieji pasislepia, nes bijo eigiulių. Kai kur jaunuomenė taip žininka „spąstus spąsti“, jog ir patys eigiuliai, keliais vaikdėiodami, sveiko miško neišsaugo. Gerieji pašastamieji, gyvenantys prie kelio, pakely uždega šiburius, kad jaunuosius pagerbtų.

VESTUVĖS PAS JAUNĄJĄ

Vestuvės pas jaunąją sudaro antrą vestuvių dalį. Kadangi seniau vestuvės tęsdavosi visą savaitę, tai ir jaunojo pusėje likusios vestuvių dalies apeigos ilgiau užtrukdavo, nes mažai kainuodavo. Mat iš vestuvės atsinešami pyragai būdavo kepami iš naminių miltų. Iš mėsos nešdavosi virta kumpė, kepta ant, gaidė, šasė. Atsinešdavo ir kieto sūrio, varškės, sviesto. Degtinės pasiimdavo gorėiaus didumo ketvirtainę „plėčką“. Degtinės galėdavo gauti kiekvieno kaimo bravore, kuriame kartais darydavo ir alė. Degtinę pasaldindavo bičių medumi. Vestuvės surengdavo nenaudodami nė svaro cukraus, nes jį pakeisdavo medus. Arbatos ir kavos vietoj gerdavo virintą (kaitintą) namo darbo alė. Alė kaitindavo taip: iš katilė, kur supildavo kelis gorėius alaus, dėdavo pusriekę duonos, o žviejios grietinės ir sviesto – kiekviena žeiminingė pagal savo skonį. Kitos nepamirėdavo ir medaus. Kaitintą alė gerdavo su pyragu, duona ir kietu sūriu. Ir muzikantams daug neišleisdavo: priėmus turtingieji duodavo 20 kapeikų, o kiti tik 5–10 kapeikų. Rūbė vestuvėms brangių taip pat nesiūdindavosi.

LAUKTUVĖS

Prieš lauktuves jaunojo namuose būna didis sambrūzdis. Jaunojo parvėdlavimo laukiantys namiškiai iš anksto iš trobos išneša nereikalingus baldus, iškljuoja sienas, lubas nubaltina, grindis ir takus apibarsto smulkiomis žalių eglė metūgėlėmis (žakelėmis), kambarius ir prieangius papuošia vainikais, paveikslus apvainikuoja mirtė, bruknių. ar žundriekė vainikais, apsaugo buketais, palubėse ant siūlų ar adėiū⁶³ prikabinėja popierinių arba iš kiaušinių kevalų padarytų paukđėiukų, kuriems kojas, sparnus ir uodegą padaro iš popieriaus, o galvą ir snapą – iš nekeptos duonos arba molio. Atidarius duris, tie paukđėiukai „skraido“ – tai vaikams didžiausia pramoga.

Pemaičiai namuose padarytus šibinius prieš lauktuves iškabinėja apie namus, kiemo medžiuose, prieangio vainikuose, ant tvoros mielė, padėda jė ant palangių. Tokius pat šibinius iškabinėja ir pakelėse, maždaug kilometro nuotoliu iki namo, apie 100 metrų vieną nuo kito. Tie šibiniai daromi taip: paima didelį raudoną, geltoną ir baltą buroką ir nudrošia jiems šievės, iš išskobta kiekvieno buroko vidė žėdėda uždegtą paprastą laibą taulinkę švakelę. Kai kurio šibi-

binėiø virðø apvynioja kitokiø spalvø popieriais. Visi kartu supiebtai þibinėiai tamsioje aplinkos þalumoje atrodo kaip puikiausia didmiesėio iliuminacija.

Pradėjus brėkðti, pradeda rinktis á lauktuves kviesti sveėiai. Kiekvienà jø ðeimà atskirai priima muzikantai ir tėvai, apsirengę iðeiginiais rúbais.

Seniau paprastas þemaitis ūkininkas, pasipuodæs iðeiginiais rúbais, atvykdamas á lauktuves, būdavo apsivilkæs graþiu pilku arba rudmiliumi bei þilmiliu nauju atsegliotu surdotu, þaliomis, raudonai atlanguotomis, kelnėmis, apsiavæs ilgais, iki linkmenø, ar trumpesniais, iki pusės staibio, batais, kuriuos þiemà tepdavo prie ugnies õildoma penėto parðo „bamba“, vasarà – nesúdytais taukais, o vėlesniais laikais – varvaliu. Apykaklė būdavo pasiriðæs juodmargiu, baltmargiu ar visai juodu „kaklolaisėiu“. Vyrai būdavo graþiai nusiskutæs, susiraitæs ūsus, plaukus nusikirpæs þemaitiðkai (apkerpami aplinkui). Jo þmona būdavo apsivilkusi ilgu sijonu su klotiniais kvoldais (sijonai būdavo siuvtami ið spalvotø kartūnø arba languotø naminio audeklø), kitokios spalvos naminės medþiagos, jei buvo turtinga, tai ðerkesine (pirktine) „naþutka“. Senovėje á lauktuves einanėios moterys būdavo susiriðusios skaras nugaros pusėje, vėlesniais laikais – senosios būdavo apsigaubusios þiekiniiais raiðėiais ar lapuotomis skepetaitėmis, jaunosios – vienplaukės. Moterys apsiadavo „ėvertbaėiais“, pusbaėiais ar „kamaðais“ (pusbaėiai ir „kamaðai“ atsirado vėlesniais laikais). Paskutiniiais metais visi vestuvininkai apsirengia pagal naujausią madà ir atsiþvelgdami á savo finansines galimybes..

Parvaþiuojanėiø jaunøjø, vėdlis ir pasekėþ, taip pat ir pirðlio, marðalkos bei svoėios, kurie visà laikà skuba, jaunojo namuose laukti pradėdama vos pradėjus brėkðti.

Á kelia iðsiunėia keli „þvalgai“ (pusberniai, piemenys), kurie, stovėdami atokiau nuo namø, kur visada didþiulis lauktuviø ðurmuly, iðgirdæ skambant varpelius ar dūdininkus grojant, galvotrukėiais bėga praneðti namiðkiams, kad jaunieji ir jø palyda jau artėja. Tai iðgirdæ namiðkiai, tuoj ðoka kiekvienas prie savo darbo. Vieni skuba degti þibinėius, tėvai rengiasi pasitikti jaunuosius, muzikantai iðeina á kiemà, atsistoja ðalia tako ir uþgrieþia. Vyrai, pasigriebæ ðaudykles, seniau sutartose vietose – priekiemy, prie vartø, sėdiniuje ar patvoriuose – ir laukia, kol palyda ávaþiuos á kiemà, kad sveėius galėtø pasitikti „sukryþiuodami õuvius“. Ávaþiausieji á kiemà, nors ir nebesuvaldydami arklø, jiems atsiliepdami irgi paleiðþia õuvius.

Parvėdlavus jaunuosiu, visi sueina á geràjà prieklėio kamarà (á „õpykėriø“), kur yra sudėtas jaunosios kraitis. Jaunoji, vainiksegė ir svoėia ten pasideda virðutiniuosius rúbus ir apsirengia õliūbiniais. Jaunajai uþdedama „velionė“ ir õliūbinis vainikas, þinoma, jei dar nėra buvusio sugultuvio. Vyrai atskiroje kamaroje pasideda virðutinius kelionės rúbus, t. y. apsiaustus. Paskui visi eina á trobà. Prieangy juos pasitinka tėvai su lėkðte, kurioj yra pusriekė duonos, þiupsnelis druskos ir pusė stikliuko vyno. Prieð tai marðalka pasako savo kalbà. Seniau tėvai, priimdami jaunuosius, sėdiniuje padėdavo apdengtà staltiese staliukà tokà pat, kaip ir parvaþiavus po õliūbo, o ant jo būdavo padėdama minėtoji lėkðtė, kryþiukas ir uþdegamos dvi gramnyėiø þvakės.

Pasisveikinæ su tėvais, sveėiai pradėda eiti á trobos vidø, o marðalka ar pirðlys jaunøjø vardu tėvams sako: „Vesk, vesk ir ávesk ir daugiau niekuomet nebeiðvesk!“ Esanėius viduj jaunavedþiai pasveikina, o uoðvienė, eidama aplink jaunàjà, dþiaugiasi, kad „mar-

Vidos ir Vinco Stankunø þemaitiðkoje sodyboje (Þiauliø rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

telæ su vainiku parveþė“. Pirðlys ábėgæs ðaukia: „Ot, mano parėdymėlis – eikit prie mano gero!“ – ir „savo geru“ ar „burnele“ vaiðina lauktuvininkus. Áėjusieji randa tėvø vestuviø pyragais apkrautus stalus. Greitai jie visi pakvieėiami sėsti uþ stalo. Jo gale, po õventøjø paveikslais, atitinkama tvarka ið anksto rūtø ðakelėmis buna iðpintos pirmosios jaunavedþiø vardø raidės, tas, be jokio nurodėnėjimo, jaunieji, tėvo vadovaujami, susėda stalo gale tokia pat tvarka, kaip ir per „parėtkos pyragus“. Prie jaunøjø – vainiksegiai, uþ jø – pasekėjai, – vėdliai, toliau – kiti lauktuvininkai.

Svoėia dþniausiai savo suruoðtus pietus patiekia tuoj pat, kai atvaþiuoja, bet jeigu kartais ið karto valgyti pakvieėia tėvai, tada svoėia savo pietus duoda vėliau.

SVOĖIOS PIETÛS

Svoėia tiems pietums atsiveþa savo valgius. Pasekėjai nieko nesiveþa. Eia svoėia pati daro tvarkà ir sodina visus uþ stalo: tėvus – stalo gale, kairėj pusėj jaunøjø, antroj jaunøjø pusėj – vainikseglius. Vėdliai gauna vietas ðalia tėvø ir vainiksegliø, toliau kiti – lauktuvininkai, pasekėjai. Pasekėjai, kur tik reikia, padėda svoėiai stalà padengti. Du tvarkà palaikantys pasekėjai vyrai ragina gerti,

(Nukelta á 34 p.)

(Atkelta iš 33 p.)

valgyti ir kalbas upveda. Per pietus pasekė-jø vadovaujami svečiai updainuoja.

Po sveičios pietø jaunoji vyro giminėms ir namiðkiams dalija tokias dovanas: uodvienei duoda suknelę, uodviui – kostiumą, „ðvoger-koms“ (jaunojo seserims) padalija po ðilkinę skepetaitę, „ðvogeriams“ (jaunojo broliams) kiekvienam po pirðtines, kojines, juosta ar rank-ðluostą, tarnaitėms – po paprastą skepetaitę, bernams ir piemenėms – po kaklaraiðtą. Vėd-liai jau yra gavę prieš iðvėdluojant po graþø rankðluostą, kuriuos, parvėdlavę jaunąjį, jie nusiima kartu su apsiaustais. Minėtas dova-nas jaunoji, atitinkamai pagal savo turtingu-mą, duoda geresnes ar paprastesnes. Jauna-jai baigiant dalyti menkas dovanas, moterys paðiepdamos ðitaip dainuoja:

Ai, ai, ai, man bėda,
Yr vargai, klapatai!
Ið tos marėios dovanø
Yr juokø ir klapatø.

Dėjau į skrynelę –
Skrynelėj netilpo,
Svėriau ant kartelės –
Kartelė palinko.

Ar bus kiaulei pantelis,
Ar oþkelei sietelis.

Po to prasideda ðokiai, þaidimai, pasi-linksminimai. Ðokius pradeda viena kuris nors ið lauktuvininkø (þinoma, vyresnis), ið-vesdamas jaunąjį ðokti, jei vainiksegis jos neiðveda. Jaunajai „ðokius atidarius“, eina ðokti ir kiti, tik pirmąjį pora iðeina jaunave-dþiai, kartais ir kiti. Ðoka „pirðlį“ ir kitus ðokius.

Baigus ðokti, moteriðkos þaidþia „mie-þelį“. Trys moteriðkos sustoja, sudeda kryþ-mai deðines rankas delnais į apaėià ir, ap-link troboj vaikðeiodamos, dainuoja. Iðdai-navusios po posmà, muzikantams griėþiant, ima ðokti. Ðtai þaidimo þodþiai:

Pasėjau mieþelius
Lankoj, lankoj,
Parvedþiau mergelę
Rankoj, rankoj.

þali mano mieþeliai
Lankoj, lankoj,
Graþi mano mergelė
Rankoj, rankoj.

Pasėjau mieþelius
Į aptvarà,
Parvedþiau mergelę,
Kaip aitvarà.

Po to vyrai ir moterys (seniau – tik mote-rys) þaidþia „þyds degė degutà“. Trys po-ros, susikibusios taip pat, kaip ir ðokant „blezdingelę“, dainuoja:

þyds degė degutà,
þydo vaikai pasiuto.
Viens pats beliko –
Ir tas pats nupliko.

Baigusios dainuoti ir muzikantams pra-dėjus griėþti, poros labai greitai ðoka, nars-to pro viena kità pro skepetaitėiø apaėias. Dabar, upuot ėmusios skepetaites, poros tie-siog rankas susikabina pirðtais. Kad ðiam þaidimui reikėdavo miklumo, rodo ir posa-kis, taikomas bernams: „Na, na, að upgra-jysiu „þyds degė degutà“ – iðmanysi cibu-liø skonà.“

Kiti dainuoja:

Naujos staklėlės,
Plonos drobėlės,
O audėjėlė,
Kaip lelijėlė,
Ramtað-ry-lia-lia (3 k.).

Naujas þambelis,
Ðirvas þirgelis,
O artojėlis,
Kaip dobilėlis.
Ramtað-ry-lia-lia (3 k.).

Sumyniau takus,
Nuplėðiau batus,
O vis dėl tavęs,
Jauna mergele.
Ramtað-ry-lia-lia (3 k.)

Kartais dainuoja (kiekvienà posmà po du kartus):

– Mergele, jaunoji,
Ko liudna vaikðeiojį?
Ar nematei ðà pulkelà
Ar jaunà bernelį?

O kai pamatysi
Ðà didà pulkelį,
Iðves tave tas pulkelis
Į sveičià ðalelę.

Svetimøj ðalelėj
Svetimi þmoneliai:
Neitiksi, kaip kalbėti
Nei darbelio dirbti.

– Turiu sidabrėlio –
Dirbinsiu tiltelà,
Kad sugraðėiau, kad pareičiau
Pas savo motuðà.

– Mergele jaunoji,
Nepuðtyk sidabro –
Nesugraði, nepareisi
Pas savo motuðà.

O jei ir sugraði,
Ilgai nebūsi –
Up stalelio pasėdėsi,
Vieðnele vieðėsi.

Prie margø varteliø
Stov bėri þirgeliai,
Sukinkyti, aprėdyti
Mudviem iðvaþiuoti.

Verkė tėtuðėlis,
Verkė motuðėlė,
Verkė broliai, seselės
Ir teisus dėdelė.

Po ðiø visø apeigø vestuvininkai ðoka, þaidþia ir linksminas iki vėlaus vakaro. Visi ðios vestuviø dalies apeigø dalyviai be per-stojo vaiðinami, kol ateina laikas jaunie-siems gulti.

JAUNØJØ SUGULTUVÈS

Vėlø vakarà jaunieji, seniau marðalkos, dabar pirðlio, nuvedami gulti. Senesniais laikais jaunieji, nors ir kaþin koks speigas bebūtø buvęs, vis tiek turėdavo kustėti klėty po patalais, nes tada trobose labai maþa tebuvo gyvenamø kambariø. Dabartiniais laikais jaunieji klėty beguli tik pavasarà, vasarà ir rudenà, o þimos metu – troboje.

Visada lova jauniesiems gulti yra patai-soma ið anksto, tuoj parveþus kraitį. Kraiėio spintos ir skrynios yra uprakintos, o lovà kartais veþa visai aptaisytà arba paėius rė-mus iðgriautus, patalynę suriðtà atskirai.

Lovà ðvėstu vandeniui, norėdami iðveng-ti „metamø“ burtø, sugultuviø vakarà ap-ðlakstydamo jaunojo tėvai taip pat, kaip jau-nosios pusėj jaunuosios tėvai apðlakstyda-vo abiejø jaunøjø lovas.

Prieð guldama jaunoji pasideda „velio-

nà“ ir vainikà, kuris jau po svoeios pietø yra pakeistas ið ðliubinio (ðventintojo) à paprastà. Nei vainiko, nei „veliono“ jaunoji niekada nebegali upsideti.

Pemaièiai turi ir prietarø apie sugultuvës.

Sakoma, kad tas, kuris sugultuvio vakarà greièiau upmiega, tas pirma mirs, kas vèliau, tas ilgiau gyvens. Be to, tikima, kad jaunajai visada „metami“ burtai. Jei sugultuvio nakti jaunoji suèiaudës ir niekas jai nepasakys „à sveikatà“, ji mirs.

Jauniesiems iðejus gulti, jaunimas ir sveièiai ilgà laikà linksmynasi, ðoka. Be kitø juokø, jie apie pusè visos nakties praleidþia sùrà kapodami. Kietà sùrà ir butelà vyno ar degtinës pirðlys gauna ið motinos ar ið jaunosios. Pamatà æinantà pirðlã su sùriu, visi vestuvininkai, puola prie pirðlio, norèdami ið jo tà sùrà atimti. Kyla didþiausias triukðmas, vieni kitø galvomis eina. Pirðlys narsiai gina gautàjà dovanà – kiða jà à upantà, kiðenèn, po papastim, kartais ir parvirtæs atsigula, þiuri, kad tik niekas ið jo sùrio nepagrieþtø. Po ilgo laiko, prialsinè pirðlã, sùrà vestuvininkai vis dëlto atima. Ðito neupntenka. Tada jau jaunimas vienas ið kitø tà sùrà bando nuèiuoti. Jei jau kuris mato, kad sùrio nebeiðlaikys, meta jà kitam, savo bièiuliui, ðis vèl kaip àmanydamas sùrà gina, o nebeiðtengdamas apsaugoti, perduoda kitam, toliau esanèiam. Kai visi pavargsta, ànedama trinka, kirvis ir medþio skaldomoji kùla. Kietasis sùris padedamas ant trinkos (kaladës), vienas kuris nors ið vestuvininkø laiko ant jo kirvio aðmenis, dar kitas, kurs narseninis, atkylèjæs dauþia. Bet jie iðmuða ir grindis, o sùrio nesukapoja greit, nes atkylèjus kirvis atitraukiamas. Ir taiklieji retai teup dauþia. Pagaliau sukapoþiems sùrà pirðlys duoda po „burnelã“ ir padalija po gabaliukà, þinoma, jau nebe to paties, o kito sùrio.

Po tos ceremonijos visi dar kiek paðoka, kol muzikantai atsistako grieþti, ir nueina gulti. Tuo ir baigiasi antroji vestuvio diena.

KELTUVËS

Anksti ryte, auðtant, muzikantai pakilè skubinasi jaunuosius kelti, kad neatsikeltø nepapadinti. Prie klèties durø sustojæ muzikantai upgrieþia marðà, o moteriðkø bûrys updainuoja dainà:

Ai, ai-ai-ai, abudu jaunu!
Kas papadins anksti rytelã?
Kas iðgindys piemenelã?
Tad að nekalta, jaunas berneli,
Kam budavojai aukðtà svirnelã.

Kam budavojai aukðtà svirnelã,
Kam deþai langus à vakarëlã,
Tad að praðysiu senà moèiutæ,
Kad papadintø anksti rytelã
Ir iðgindytø piemenelã.

Baigus dainuoti jaunas atidaro svirno duris, muzikantams duoda rublã, o jaunoji – kietà geltonà, kaip vaðkas, sùrà, pirðtines ir degtinës butelã. Muzikantai, dovanomis neðini, grãpta à trobà, juokdamiesi, kad jaunieji ðianakt sùrà suspaudæ. Jaunas vèl updaro duris, baigia rengtis ir paskum ateina su jaunàjà à trobà. Muzikantø papadinti, sukyla ir kiti sveièiai, suvãþiuoja kaimynai.

Atsikëlusiems jaunavedþiams pirmà rytà duoda praustis „ið rëeio“, t. y., dubenã, kuriame prausiamasi, àdeda à rëtã.

Ðã rytà à trobà pirðlio neleidþia – stuma jaunimas jà atgal à laukà ir àduo jam à veidà ið kurkinio vaikø „revolverio“, reikalaudami iðsipirkti. Jis iðsitraukia ið keliniø kiðenës butelã degtinës, ir durys jam atidaros.

Susirinkusiems sveièiams duodami pusryèiai. Jaunavedþiai, atèjæ prie stalo galo, randa savo vietoj, apverstà lèkðtelæ, po kurios kai kurie vestuvininkai, jei jie yra ant jaunøjø pikti, padeda lèlukø, o kiti, jiems palankùs, „geros ðirdies“ sveièiai buna padèjæ „kvièkelio“. Jauniesiems kartais ant stalo padeda tik vienà lèkðtæ, peilã ir ðakutæ, tad tuo geru jie jau pirmà dienà turi dalintis. Ir ðiaip kartais, kai valgant sveièiams pritrùksta lèkðèiø, jauniesiems visada prisieina valgyti ið vieno indo.

Baigdami pusryèius dainininkai uptraukia:

– Seredos rytelã
Anksti atsikëliau,
Veiziu þiuriu – ant galvelës
Nebër vainikèlio.
Eikiv, sese, à darþelã –
Skinkiv vainikëlã.
Að suskinsiu, tu nupinsi
Rûtø vainikëlã.

– Nezvalijo motuðelë
À darþelã eiti,
Nezvalijo motuðelë
Rûteliu laupyti.

Gana rûtas belaupyti
Ðakas belankstyti!
Gana vainikà bepinti,
Gana bedèvèti!

Vieni ðià dainà dainuoja keltuvio rytà,

Vidos ir Vinco Stankunø bemaityðkoje sodyboje (Ðiaulio rajonas). Danutës Mukienës nuotrauka

pusryèio metu, o kiti – per martuotuves.

Jeigu gultuvës vyksta jaunosios pusèje, jaunas savo uoðvienei àduodavo tà patà rytà ne daugiau, kaip 5 rublius. Vidutinio turtingumo jaunas sumokèdavo 2–3 rublius. Jei gultuvës vykdavo jaunojo namuose, tai keltuvio rytà minëtus pinigus jaunas àduodavo svoèiai, kad ji parveþtø juos uoðvienei.

MARTUOTUVËS

Martuotuvës prasideda po aukðèiau minëtøjø pusryèio. Ið anksto vestuvininkai iðradingai paruoðia kèdæ jauniesiems kilnoti. Kèdës sèdynë buna updengta maþu kilimèliu, o visa kèdë nuo atkaltës iki pat þemës apvainikuota, apsagstyta graþio graþiausiais bukietais. Atkaltæ iðpuoðia levendromis ir kitais þalumynais, bukietais taip, kad iðpuoðimai baigtøsi lygiai ties jaunosios ir jaunojo galvovirðiu.

Per martuotuves pirma kilnoja jaunàjà, duodami jai teisæ, savo, vestuvininkø, àgaliøjimà tapti ðio namø ðeimininke, paskui – jaunàjà, kurã „pakelia“ pilnateisiu ðeimininku arba „gaspadorium“.

Martuotuvio turinys, iðèja visur ta pati, bet jø apeigos atskirose apylinkëse yra ðiek tiek skirtingos.

Pavyzdþiui, Plateliø apylinkëse jaunosios martavimo apeigos atliekamos „ðpykeriujë“, o jaunojo – kieme, todël, kad jaunajam reikia suneði bei suvesti visus, ðkio gyvenime reikalingus, padargus, gyvulius. Marðalkos, o ðiais laikais pirðlio vadovaujami, à „ðpykerio“ susirenka visi vestuvininkai ir jaunas su savo tøvais. Jie pasodina jaunamartæ à aukðèiau apraðytàjà kèdæ ir visi, kiek tik kas gali, tollmieji kad ir pirðtais pri-

(Nukelta à 36 p.)

Vidos ir Vinco Stankūnų pėmaitiūkoje sodyboje (Diaulių rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 35 p.)

siliesdami, kilnoja, daukdami, ūpdami: „Ura! Valio! Tegyvuoja!“ Pasodindami jaunamartę kėdėn, nusega jai nuo galvos vainiką, jeigu jis dar nenuimtas, galvą jai apgaubia didelė raudona skara, prisega jai prijuostę. Jeigu maržalka ar pirėlys pakilnojus ir tebesėdint kėdėj sako prakalbą, tai prakalbos metu, paminėjus indų rakandų pavadinimus, tuoj atitinkamai atnešdama ir sudedama jaunajai į skreitą – koštuvą, samtą, menturą, moliną dubenėlą, o šalia jos – katiliuką ir švairius kitus indus, be to, ūluotą.

Paskum kilnoja jaunąją: sodina ją į kėdę, užmauna jam kepurę, kojas dažnai apmaus to klumpėmis. Ir kieme tokiu pat būdu kilnoja.

Paskui, sakant prakalbą apie jo būsimąjį gyvenimą, užkabina jam ant peties sėtuvą, štuoda raktus, šalia padeda kirvį, dalgį, pjūklą, grąptą ir kitus smulkius daiktus, atveža vėpimą, pagrę, akėčias, roges, kopėčias, atveda arklą ir po vieną kitų gyvulių. Kilnojant jaunąją, moteriškos, gaudindamos jaunąją, dainuoja:

Jei nemoki kelniū siūti,
Nereikėjo mano būti.

Verksi, mergele,
Verks tavo širdelė.

Upsikaisi puodilėla –
Išlaks katins tau pienelą.

Verksi, mergele,
Verks tavo širdelė.

Jei neverki martuojama,
Verksi vyro kduuojama.

Verksi, mergele,
Verks tavo širdelė.

Suteikus jaunajam naujo šeimininko rangą, turi būti atimtas šeimininko rangas iš senojo „gaspadoriaus“, ūkio savininko. Tuo tikslu vestuvininkai vėliau į tą pačią kėdę kai-p ir jaunuosiu pasodina vieną kurį nors iš bernų. Kilnodami ją, vestuvininkai mini jaunikio tėvo vardą, sakydami, kad jis atsigavęs, nustojaš tame ūkyje savo pirmųkėdės galios.

Tuo tarpu senės moteriškos, apsupusios jaunąją, dainuoja ją gaudindamos :

Motušėle, lelijėle,
Aš gavau bernelą tinginėlą –

Ne artojas, ne dienpiovys,
Ne gerš nameliū gaspadorius.

Kas dienele karėiamėlėj,
Kas miela naktelė po stalėliu.

Išars kelius, užsės rugius –
Neberasiu kelelio

Pas motušėlą –
Aš, rugelius praskleisdama,

Vasilkėles suskindama,
Ištėsiu kelelą pas motušėlą.

Tuo metu jaunoji gaudžiai verkia. Muzikantai, norėdami nutraukti bobų gaudinimus ir nuraminti jaunamartę, norėdami peršaukti jį riksmą, prie klėties priėję, užgroja smarkų maršą. Moterys, ką sugriebdamos, veja juos šalin. Pradėjus joms vėl dainuoti, išblaškytieji muzikantai pakartoja tą patį. Vieni kitiems nepasiduoda tol, kol visa tai tiek vieniems, tiek ir kitiems nusibosta.

Po martuotuvio jaunamartė muzikantams duoda dovanų dvejus pirštines, stikliuką vyno ar ko nors kito. Jei muzikantų yra daugiau kaip du, o pirštinių daug nebeturi, tai jaunamartė, muzikantams nematant, parenka tiek moliniū dubinėliū, kiek yra muzikantų ir po kiekvienu pavožia tai po vienas pirštines, tai po stikliuką vyno. Atvestiems muzikantams ji pasiūlo už jį nuodirdumą

pabandyti savo dovanø laimæ.

Martuotuvës ylakiðkiuose vyksta panaðiai, tik ëia abu jaunavedþius kilnoja troboj, todël jaunajam ëia nebesuvelka tiek daug ùkio darbams reikalingø daiktø. Arklà àveda vidun arba prie pastato trobos angoj, parodo jà ir vël nuveda atgal.

PIRÐLIO KORIMAS

Treëia vestuviø diena, tuoj po martavimo, pasekëjai ima rûpintis pirðliui padaryti galà – jø pareiga pirðlã pakarti. Pasekëjai, kitiems pritariant, dainuoja:

Vai, tu pirðly, tu, melagi,
Tu pradëjai visà pradþià,

Tu pradëjai visà pradþià,
Mane, jaunà, à nevalià.

Pirðlys ðelmis, melagis,
Pirðlys gyrë vietelæ.

Sakë, mûro dvarelà
Krikòtolo langeliàis.

Kai að jauna atëjau,
Niekò gero neradau.

Dangum kloti stogeliai,
Virkdëioms kimòti langeliai.

Pirðlys ðelmis, melagis,
Pirðdams didþiai melavo.

Sakë, kalne rugelius,
O pakalnëj kvietelius.

Kad að jauna atëjau,
Niekò gero neradau,

Kalne buvo smilgelës,
O pakalnëj dirselës.

Pasekëjai pasiùlo pirðlã pakarti. Ðios „egzekucijos“ vadovu prikalba bûti vienà kurà nors ið kaimynø, nebuvusio vestuvëse, dapniausiai jø bernà, kuris ima vestuvininkus „kirðinti“ prieð pirðlã ir kuris savo lieþuviu padaro tai, kad visi vestuvininkai susiskirsto à dvi puses – smerkianëjàjã ir ginanëjàjã. Pirmoji aiðkina, kad pirðlys esàs kaltas ir jà reikià up melagystes, suktybes kaip nors nubausiti. Antroji ðrodinëja, kad pirðlys nekaltas.

Iki gultuviø ar martavimo niekas negali pradëti smerkti pirðlio, juo labiau negali pradëti jo korimo apeigø. Jei iki to laiko ir karia

pirðlã, pasidaræ „balvonà“, bet pats pirðlys tokio ceremonijø nepriima, ir pusberniai vengia prie jo prisartiinti.

Treëia vestuviø diena, kai pirðlys yra „paplipæs, kaip varna, pempesokà uplesusi“, vis daugiau atsiranda drãsuoliø, kurie jam iðdrãsta pasakyti: „Paskutinã kartà valgai. Ið tavo dantø bus kalëiukai, ið stibikauliø – bûgnui medukai“ ir t. t. Pagaliau prieina prie to, kad jam paskelbia dekretà. Jis bûtinai skaitomas ið raðto.

Skaitytojas atsistoja ant krëslo, àsideda smerkimo dekreto raðtà à retà ir skaito:

„Nepaprasto melagio pirðlio Vaiðtaros, garsingos pabaigos gyvenimo dekretas, iðduotas Didþiojo Karaliaus Zigmanto III vardu.

Metuose ðiuose, tuose, anuose, kada katës ðunis pjovë, zuikis bûgnà muðë, lokys ragà pûtë, kai gelþiasnapiai per mûsø þemæ lëkë, ðunys giedojo, gaidþiai lojo, arkliai dantimis brazdino, stirma su pelëda ðokinëjo, þuvys lakiojo, driepas à geguþæ veizdëjo, bobos verðius kirpo, mergaitës tekëti nenorejo, vaikiukai jø nebemylëjo, kad riestainiais snigo, vaikai per kiauras naktis nemigo. Tuokart vilkas, tà trenksmà iðgirdæs, dideliai persigando – nebeveizdëjo, kur verðiai, kur banda, o ið tos baimës staiga paðoko bëgti, bebëgdamas ðoko per kelmà ir iðsþyrë vaikiukà. Ðã þmonës praminë briedaiëiu, nes buvo toks smarkus, kaip ëpys, taip sugebàs suktis, kaip girnø apatinis akmuo. Tas derlingas ir guvus vaikiukas capt nutvëre vilkui trumpai up uodegos ir nepaleido. Vilkas bëgo per Kempëbalio sodþiø; nutrûko jo uodega, o vaikiukas – bents – parvirto. Iðaugo paskui à veltëdà, baisø melagà ir tarsi vagà, nes apgavo ir pavogë gyvã graþiã Petronelæ. Bet kaip apgavo ir pavogë? Ðitaiþp ðiaip: pasiðovæs, girdi, à pirðlius, atvyko à Erdiðkiø sodþiø ir pasakë Paceliø Kazã esant Kempëbalio sodþiaus ponaiëiu, gyvenantã didþiame mûro dvare, kurio stogas esàs klotas laðiniø paltimis, langai deimanto, takai sùriais iðgrãsti, lieptai ir tiltai marmuro, nuo daugybës deðrø akëëias lûptant, ðuliny s medaus ir pieno prigoþtas, darþinës javø pripiltos, svirnai ðiaudø prikimòti, alaus eþerai, degtinës kûdros pilnos ir sviesto devyni tarpai þipardyti, arkljø, bandos, aviø ir kiauliø daugybë. To viso pameilusi, Petronelë paþadëjo tekëti ir iðtekëjo up Kazimiero. O mes visi, ëia atvykã, randame papras-to þmogaus gyvenimà, ið medþio padirbtã, ðiaudais klotã, tûlus langus, lentelëmis updarytus. Ðitai tau penkios! Pamata esã apgauti, rypos tokã pirðlã melagã apkaltinti.

Vidos ir Vinco Stankunø bemaitiðkoje sodyboje (Ðiauliø rajonas). Danutës Mukienës nuotrauka

Zigmantas III, Karalius, per veslã (?), iðleistã 1664 metuose, àsakë tokius melagius apgaudinëtojus ar, palaipinus à þardã, ðunimis upþjudyti, ar, up karklyno pastaëius, su grybø kotais upmuðti, ar, palaipinus ant stogo, kopëëias atimti, ar, pastaëius ant liepto, pastumti à upæ be ramsëio, ar, tiesiog sakant, pakarti ir priartiinti prie dangaus.

Mes tada, gale savo rankomis pasiraðiusieji, pildydami tuos garbingus àstatymus, nusprendëme didã melagã Vaiðtartã pakarti.

Pakoræ nemaþà pelnã gausime, nes ið karuoklio makaulës bus likterna, ið akiø – ðpunkos, ið nosies– ðnipkos, ið dantø – priekalai, ið lieþuvio – pakala, ið gerklës – tûba, ið stemplës – virvë, ið pilvo – bûgnas, ið grobø – vëdarai, deðros ir stygos, ið ðonkauliø – akëëios, ið plauëiø – dumples, ið rietkauliø – koëelai, ið stabukauliø – patrûboëiai, ið rankø – grëbliai, ið letenø – keltuvës, ið nagø – sagos.

Bet kam ëia ilgai tauzyti ir skaldyti. Imkit, vaikiukai, ir tempkit! Po ta iðtarme savo rankas pasidëjo: Juozapas Margis, Kazimieras Dargis, Pilypas Pilvoëius, Jonas Kuproëius ir kiti“.

Pastaba: perraðyta ið vadovëlio „Mûsø

(Nukelta à 38 p.)

Vidos ir Vinco Stankūnų pėmaitiūkoje sodyboje (Diaulio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

tautosaka", parengto mokykloms.

Disai dekretas, imtas iš M. Valančiaus „Palangos Juzės“, p. M. Lubavičienės liudijimu, nesąs pilnas ir visiškai originalus, nes, sakoma, buvęs platesnis ir daug vulgaresnis. Pavyzdžiui, kad ir pati dekreto pradžia, kiek pamenama, buvusi kitokia, būtent: „Dtai dekretas, tau išduotas nuo Zigmanto, karaliaus, metuose dūiose, tuose ir anuose, išrašytas senos bobos pryduruose. [...] kai gelpinšniai per mūsų pėmę jojo [...], kai arielka lijo; ant kalno išvesim, baravykė kotais užmušim, ūnėmis ušpjudysim [...]. Nesitėkėk, kad tu esi stiprus ir narsus, kaip kuliys ar paršas, pastuj, kai tave išvesim iš trobos, tuojau bus iš tavęs vėdarė ir sriubos [...]“.

Pinoma, M. Valančius, būdamas dvasininkas, galėjo iš žmonio gauti išbrauktą (pakoreguotą) tekstą, be vulgarybių. Galėjo jis ir pats kai ką išmesti, nes jam, dvasininkui ir auklėtojui, be abejojimo svarbiau buvo dekreto gerosios, estetiškosios pusės.

Persikaučius radė, paimama pirėliui už pakarpos, nes norima jį iš upstalės išvesti prie kartuvio. Pirėlio gynėjai vėdliai užsėda noriškai ir neatiduoda apkaltintojo. Tada jaunimas iš lauko pusės noriškai prie pirėlio pro pamatus, kad galėtų už kojų sugriebęs ištraukti jį lauk. Bet tėvai, nenorėdami nuostolingą „štuką“, duodami jaunimui butelį degtinės ar pinigų, sulaiko jį nuo tokio „pygio“. Pa-

sekėjai, norėdami pirėlį lengvesniu būdu paėiuoti, užperka muzikantus, pradeda vesti sėdineuosius už stalo šokti. Išvestojų vieton atsėdėda i kitos moterys, dažniausiai senosios, kurios stoją už pirėlį, kaip ir visi kiti susituokusieji kad daro. Vėdliai, norėdami pirėlį išgelbėti, dabar jau patys užperka tolesnius šokius. Taip 3–4 valandas pirėlio nepavyksta išvesti iš upstalės. Tai tėsiasi kol pavargsta šokantieji. Pagaliau, priėjus vargais negalais pirėlio eilei (pavargusios moterys jau nebesėdėda prie pirėlio), pastarasis išvedamas „šokti“ – tai padaro pasamdytasis korikas. Prieš tai abu, ir pirėlys ir korikas, iš jaunosios būna gavę po rankėluostą. Pirmasis jį laiko persimetęs per kaklą, taip, kaip kunigas stulą, antrasis laiko rankoj. Priėjus korikas užmeta savo rankėluostą pirėliui ant kaklo ir pradeda tempti jį iš upstalės aslon. Asloj jaunimas su susituokusiais, susibūrę i dvi priešingas grupes, vieni traukia pirėlį pro angą lauk, o kiti i upstalę stumia. Jaunimas, gavęs viršų, ištraukia pirėlį i sėdnie.

Sėdnieje pirėlys jiems duoda butelį, kad užuot jį patė korė, pakartė „balvoną“, kuris iš anksto tokiai „egzekucijai“ parengtas, stovi tamsioj sėdnieus kerėioj, saugomas vestuvininė, kad jo nepavogtė vėdliai ir taip nesutrukdytė pirėlio pakarti. Vėdliai, negalėdami jėga atimti, visokiais gudriais būdais stengdavosi „pirėlį“ išvogti.

Gudriajam pirėliui išibrukus savo rankėluostą kišenėn ir pasislėpus, jaunieji vyrai, koriko vadovaujami, užnėrę „balvonui“ už kaklo rankėluostą, velką jį per kiemą prie medpio, spardydami, mušdami, rėkaudami. Tas tariamas „pirėlys“ – šiaudė iškamšas, apvilktas senais, nudrėkusiais, nuplydusiais drabužiais, apautas kiaurais batais, klumpėmis ar naginėmis, apmautas „varnė iškapota“ kepure. Privilkę prie reikiamos vietos ir rankėluostą pakeitę virve, keli vyrai sukibę pakelia „melagį“ ant sausos, o ne ant palios šakos todėl, kad medis nuo tokio „bestijos“, „stervos“ korimo nenudėiuot.

Pakorė „pirėlį“, susirinkusieji pakelia didžiausią triukšmą: dėiuogauja, rėkauja, šiaudė, mėtė i „pirėlį“ akmenimis, stripiniais. Liuvus šiaudyti ir dūmams bei dulkėms dar neišsiskleidėius, kas nors iš vestuvininė patraukia pėmyn virvelė, kuri yra pririšta prie kamšėio butelio, apverstos kaklu pėmyn už drabužių, greta juosmens. Tada per „pirėlio“ kelnio rietus ima eiturkėti raudonas ar geltonas skystimas. Tai „egzekucijos“ dalyviams, švairiai padėpiantiems „pirėlį“, sukelia daug gardaus juoko.

Nuėmę nuo kartuvio „balvoną“, karuėiais jį pavėpina po trobą. Kitas, pagriebę „balioną“ i glėbą, ima šokti su juo, dulkinti asloj. Iš eia „balionas“ nešamas i virtuvė, kur jį norima škišti i katilus. Virėjos nuo tokios baidyklės kuo nors išsiperka. Reikalaujama išsiperkimo ir iš jaunėjė, kitais „pirėlį“ grasinama paguldėti i jaunėjė lovas. Vėliau mergaitės nuo jo išperka savo rūtė darpėlė, nes jaunimas siūlosi ten ša „negyvėli“ pakasti. Tempdami „pirėlį“, jaunieji vestuvininikai sugrępta i trobą ir rengiasi ir eia iškasti jam duobė, bet to neavyksta, nes jaunasis išsiperka. Dar pavalkiojė „balvoną“ tai vienur, tai kitur, metę i vandenį, nuskandina jį durpyno ar kūdros dumble, nes jam „nebėra vietos pėmėj“. Kiti kartais „pirėlį“ nuneša i duobą ir pastato kojomis ant pėmėjė arđė, o tarp aukdėjėjė išspraudžia galvą, kartais ir kitaip škaria i arđus. Taip nusibaigiasi pirėlio „kūnas“, o „dūdišas“ pasirodo aukdėtai, ant stogo kraigo, bekeneianti pomirtines kanėias (mat, pirėlys pasilipėas ten periasi su šluotrapiu, vanta ar kadagiū). Ir jai, „prakeiktajai“, jaunimas paleidžia dūviš, bet „dvasia“ jau prieš tai pasistengia pasislėpti antroje stogo pusėje.

Nusikraėius pirėliu, vestuvininikai pakvieėiami pietė.

Po pietė pradėdami ruošti pasekėjė arkliai kelionėn – reikia grėpti atgal.

Pirðlys dabar pietus jau valgo kartu su visais kitais, jau niekuo nebesigirdamas, neberėkaudamas, nes nebeturi savo „rango“.

Pasekėjai grąpta į jaunosios pusę tuo pačiu laiku, kaip ir išlydėję iš ten jaunąją. Atėjęs laikui skirstytis, marðalka užtraukia:

Sveteliai, namo, namo!
Kaimynai, namo, namo!

Tai išgirdę, visi subruzda: vieni taisosi išvąpiuoti, kiti – išleisti. Pastarieji dainuoja dainas. Tarp jų yra ir tokia:

Að mergytė, kaip ropytė,
Kaip darþely aguonytė.
Lia, lia, lia-lia-lia,
Kaip darþely aguonytė!

Ir vaikinai, kurie jauni,
Paskui manęs eidami,
Lia, lia, lia-lia-lia,
Paskui manęs eidami!

Visi þmonės man kalbėjo,
Kad að vyro negausiu.
Lia, lia, lia-lia-lia,
Kad að vyro negausiu!

Bet að gavau tokį vyrą,
Kad ir visiems gailu yra, ir t. t.

Visi þmonės man taip sakė,
Kad að bobos negausiu, ir t. t.

Bet að gavau tokia bobą,
Kad ir vaikų pilna troba, ir t. t.

Nuplydo paukðeių sparneliai,
Po miðkelį beskraidant, ir t. t.

Nuplydo þmonių lieþuviai,
Apie mudu bekalbant, ir t. t.

Dievui tiko, þmonės pyko,
Kad mes meilėj gyvenam, ir t. t.

Grąptantiems pasekėjams jaunamartė áduoda parveþti „pyragø“: babbø, sùriø, degtinės ar vyno. Pasekėjai, apsimokėję bernams už arklį prieþiurą ir virėjai už patarNAVIMÀ, atsisveikinę sėda į vėpmus ir išvąpiuoja, paleisdami į orą paskutiniuosius ðuvius. Jiems atsilepia líkæs jaunimas. Tiek pasekėjus, tiek ir kitus išvykstančius vestuvinkus jaunieji su likusiais palydì iki vartø. Jaunimas dar pasilieka iki vėlyvo vaka-

Vaistapòlės. Danutės Mukienės nuotrauka

ro – ðoka, linksminasi, þaidþia, kol pagaliau ir jis išsiskirsto.

Pas jaunosios tėvus vakarop laukiama grąptanėiø pasekėjų. Parvąpiavę, sudeda ant stalo ir visiems likusiesiems vestuvinkams parodo kad ir menkas marėios dovanas. Jaunosios tėvai visus pavaiðina. Èia jaunimas dar turi progos pasiðokti, pasi-linksinti. Vėlø vakarà ima vestuvinkai ir èia skirstytis. Tuo vestuvės ir baigiasi.

Po vestuviø pirmo sekmadienio pavakarę jaunieji kelia ávedybas, à kurias susirinkę

giminės, artimieji kaimynai pasivaiðina, pasikalba su jaunavedþiais. Jokio ypatingesnio apeigø, iškilmio ta proga nevyksta.

Paþastamieji ar giminės, pirmà kartà sutikę jaunavedþius, kad ir po kelio metø, sveikindami juos patrina rankà à nosinà ar à skvernà, kad naujai pradėjusiems gyventi gerai sektøsi avys.

Nuoðirdþiausiai dèkoju M. Zubavièienei, gy-

(Nukelta à 40 p.)

Uzbonai. Danutės Mukienės nuotrauka

Namai... Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 39 p.)

venanėiai Berpore (Platelio valsčius), malonėjusiai suteikti man daug medžiagos apie šeimai vestuves, ypač apie senesnįjį laiką vestuvių apeigas, baidimus ir padainavusiai beveik visas šiame tekste paskelbtas dainas.

¹ Turgūs, kurie vykdavo nuo Naujų metų iki Užgavėnių.

² Pasaulis.

³ Prekymetis.

⁴ Apskelbdamas.

⁵ Laikotarpis nuo Šv. Kalėdų iki Užgavėnių.

⁶ Vestuvių palyda.

⁷ Velnias.

⁸ Bapnytinės sutuoktinių apeigos.

⁹ Carinėje Rusijoje – apskrities policijos viršininkas.

¹⁰ Pagirios.

¹¹ Vaišės, išgertuvės, kokainors reikalą atlikus (pardavus, nupirkus, sutartą sudarius ir kt.).

¹² Pirštis.

¹³ Lėkėtės.

¹⁴ Smulkios bajorų ar tik lenkiškai kalbanėjų šeimos sodpius.

¹⁵ Pleškė, pavalkė dalis, antžonės.

¹⁶ Triukdmingi.

¹⁷ Išpeikti, paniekinti, atmesti, nepriimti.

¹⁸ Mažas kambarys, esantis už senoviškos krosnies.

¹⁹ Apie vestuvių sutartą.

²⁰ Grietinė.

²¹ Užsispyrusi, atkakli, gyva, veikli, judri.

²² Kankinanti kitus.

²³ Makaras (šmogus, kuris nesugeba susikaupti, daug ką padaro gerai neapgalvojęs).

²⁴ Tvarkingas.

²⁵ Bičiuliškai, draugiškai

²⁶ Nevykėliai, nesusipratėliai.

²⁷ Skelbtis.

²⁸ Patalpa vėjimams, rogėms, ūkio darams, pakinkams ir pan. laikyti, ratinė.

²⁹ Ant klėties, antklėtyje.

³⁰ Baldai.

³¹ Senovinis dešim skatikų pinigais.

³² Rogės.

³³ Priangis, kuriama yra suolė atsisėsti atvokusiesiems.

³⁴ Lova su patalyne ir patalynės baltiniais.

³⁵ Mediniai indai.

³⁶ Vienos spalvos drabužių karta, eilutė, kostiumas.

³⁷ Skarelės (kuskilaitės, kuskelės).

³⁸ Moteriška palaidinė, trumpikė arba trumpas moteriškas švarkas ar vatinukas.

³⁹ Dniūrauka, senoviška suknelė be rankovių.

⁴⁰ Nemažas kiekis; dvylika vienetai; velnio tužinas – trylika.

⁴¹ Šperokus.

⁴² Didelius vaidina, šivaizdina, keliasi, puikuojasi.

⁴³ Padarysi gerai, išpildysi papadą.

⁴⁴ Nusikaltimo, nuodėmės nepadarysi.

⁴⁵ Išaiškinti tuos giminystės ryšius.

⁴⁶ Turtingas.

⁴⁷ Svainiai (sesers vyrai ar šmonos broliai).

⁴⁸ Santuokos palaiminimas bapnyčioje.

⁴⁹ Laiškai, raštai.

⁵⁰ Pavaiškėioti.

⁵¹ Medpiotojas.

⁵² Kvailė.

⁵³ Ištekėti.

⁵⁴ Krosnis, pečius.

⁵⁵ Vien minėsi.

⁵⁶ Rūbai.

⁵⁷ Apkalbos, gandai.

⁵⁸ Leidimas, dokumentas.

⁵⁹ Namai, kuriuose apsistojama, smulkė; viešbutis, butas.

⁶⁰ Gira.

⁶¹ Giminaitis.

⁶³ Špykierė. Patalpa klėtyje, kur laikomi drabužiai, kraieio skrynios, spintos drabužiams ir kitaip geresni daiktai.

⁶⁴ Vokiškas pinigais.

⁶⁵ Krotkė ????

⁶⁶ Išlaidauti.

⁶⁷ Špiovintos vynuogės.

⁶⁸ Kardamonas.

⁶⁹ Pikiuoti.

⁷⁰ Pirmieji pabroliai.

⁷¹ Didelis smuikas.

⁷² Kapela.

⁷³ Statinės

⁷⁴ Rūbai

⁷⁵ Šibintas.

⁷⁶ Kaimo kelias.

⁷⁷ Kilyėka.

⁷⁸ Girti.

⁷⁹ Priklausomai nuo to.

⁸⁰ Tenka, prisieina.

⁸¹ Užgrotkis

⁸² Gurkūnė.

⁸³ Ašėai.